

איך לקיים שיעור מציאת דרכים אחרות

כותרת השיעור מכוונת ל"מציאת דרכים אחרות לראות דברים". כותרת מסורבלת זו עוסקת בתהליך הבסיסי של ניסיון לאתר תפיסות חלופיות. כאשר אתם מוצאים דרך שונה להתייחס למשהו, אתם פותחים על-ידי-כך רעיונות חדשים וקווי מחשבה חדשים. אם אתם בורחים מהיבט קבוע על בעיה, ייתכן שתוכלו לפתור אותה בקלות רבה יותר. למשל, אתם יכולים להתייחס אל מוסד המלוכה כאל מוסד מיושן ובזבזני, או כאל שיטה המונעת מגורמים מסוכנים יותר לעמוד בראש המדינה.

הדגש בשיעור הוא על המאמץ המכוון למצוא דרכים אחרות להתבונן בדברים גם כאשר נדמה שאין כל צורך בכך. זוהי נקודה חיונית. כאשר הדרך המובנת מאלוה נראית מתאימה זה עשוי להיראות בלתי-נחוץ, בזבזני, או מבלבל לחפש דרכים אחרות. אבל תמיד הדרך הברורה תיראה מתאימה עד אשר תימצא דרך טובה ממנה. זוהי הסיבה שתהליך בסיסי זה של החשיבה כל-כך מוזנת, ולכן ראוי להקדיש לחיפוש מאמץ מכוון. את החיפוש מעוררים בעזרת השאלה:

האם קיימות דרכים אחרות להסתכל על זה?

ייתכן שיתברר שהדרכים האחרות הן נקודות מבט אחרות. על זה דיברנו בשיעור מח"א בקורס חשיבה 1. ההבדל הוא שבשיעור מח"א התבוננתם באדם מסוים וניסיתם להבין את נקודת ראותו/ה. בשיעור זה אתם מנסים למצוא תפיסות אחרות ועשויים לגלות שהן מתאימות לאנשים שונים. השיעור על חלופות (חא"ב) עסק במציאת דרכי פעולה חלופיות - לא רק בדרכים שונות להסתכל על דברים. דרכים אחרות יכולות גם לנבוע משימת דגש שונה או מהתמקדות בחלק אחר של המצב. לבסוף, הן עשויות להתעורר מתוך תרגיל מכוון בחשיבה לאטרלית (לדוגמה, מבחן הוא שיטה לבחון מה אתם יודעים/מבחו הוא דרך לבחון מה אינכם יודעים). אין זה משנה כיצד מתעוררות הדרכים החלופיות; מה שחשוב באמת הוא הבריחה מההרגשה שיש רק דרך אחת להסתכל על המציאות.

דרכים חלופיות להסתכל על הדברים עשויות לבוא מכל מקור שהוא:

- חשיבה לאטרלית: ניתן לומר לבוחרים שיבחרו בעד המועמד שהם אוהבים, או שיבחרו נגד המועמד שאינם אוהבים.
 - מה חושבים אחרים (מח"א): איגודי העובדים מתייחסים לשביתות כאל אמצעי למשא ומתן להשגת דרישותיהם, בעוד שהמעבידים מתייחסים אליהן כאל הפרעה בלתי-נחוצה לעבודה.
 - מוקד שונה: ניתן להסתכל על מכונית במונחים של הספק וביצועים או במונחים של נוחיות ומראה. אפשר גם להתייחס אליה כאל אמצעי להגיע לעבודה או כאל מקור לפקקי תנועה.
- לא משנה כיצד מתעוררות החלופות - הדבר החשוב הוא להקדיש מאמץ מכוון על-מנת למצוא אותן. ייתכן שיתברר שהחלופות אינן יעילות יותר מהדרך הקיימת, אבל המאמץ למצוא אותן מגדיל את יעילות החשיבה בכך שהוא פותח בפנינו רעיונות חדשים.
- על השיעור לפתוח בדוגמה מקומית. למשל, המורה יכול להזמין את הכיתה למצוא דרכים שונות להסתכל על הרעיון של החופשות.

הצעות:

- לאפשר לתלמידים מנוחה;
- לאפשר למורים מנוחה;
- להפחית את עלות החינוך;
- לאפשר לתלמידים לעשות דברים אחרים;
- על מנת שהתלמידים יוכלו לעבוד קשה יותר במשך תקופות הלימודים.

תרגול

(ראו את קטע התרגול בכרטיס העבודה של התלמיד)

התלמידים עובדים בקבוצות אבל גם יחידים יכולים לשאול שאלות או להתבקש לענות על שאלות.

1. זהו תרגיל מהיר מאוד וניתן להשתמש בו כהמשך לדוגמאות. ניתן לעשות אותו בקבוצות ולחידים. אין צורך להקצות זמן לחשיבה.

הצעות:

- ביצה היא שיטה לייצור תרנגולות;
- הכלב מוציא את האישה לטיול;
- מבחן מיועד לבדוק מה אינכם יודעים.

- 4-2. בחרו בתרגיל אחד מתוך השלושה. הקבוצות עובדות על התרגיל במשך כ-5 דקות. המורה חייב להדגיש את הצורך למצוא נקודות מבט שונות לראיית העניין: "מצאו נקודות מבט רבות ככל שתוכלו". קבוצה אחת מתבקשת להציג את תוצאות עבודתה, וקבוצות אחרות יכולות להוסיף על כך או להעיר.

המורה יכול לערוך על הלוח רשימה של כל החלופות. הדבר החשוב הוא שזו תהיה רשימה של זוויות ראייה שונות של הנושא – ולא רק דברים שונים שאפשר לומר על הנושא.

הצעות:

תרגיל 2: כדי לסייע ליופי הטבעי; כדי להסתיר פגמים; כי כולם עושים זאת; כי הפרסומות כל-כך טובות; כי זה מקובל.

תרגיל 3: מחיר שחייבים לשלם כדי שתהיה תחבורה אישית מהירה; ביטוי לחוסר הזהירות של אחרים; פרסום העובדות עשוי להוות דרך לשיפור הנהיגה של אנשים.

תרגיל 4: כדי שיזהו אותם; כדי שתהיה להם הרגשת שייכות לקבוצה מסוימת; כדי שלא יצטרכו ללבוש את בגדיהם הפרטיים לעבודה; כי המדים מעוצבים במיוחד כך שיתאימו לעבודה.

5. כל הקבוצות מתמודדות עם בעיה זאת. ניתן לעשות זאת גם על בסיס אישי, תוך שהמורה פונה לתלמידים שונים. הנקודה כאן היא להחליט האם ההצעה מהווה, אכן, דרך שונה לראות את בית-הספר, ואז להחליט האם זו דרך מקובלת או לא. ייתכן שזוהי דרך חלופית מקורית, אך עדיין דרך לא מקובלת.

- 8-6. בחרו תרגיל אחד מבין השלושה. הקבוצות עובדות על התרגיל במשך 4-5 דקות, ובתומן המורה מנסה לצבור דרכים שונות רבות ככל האפשר שבאמצעותן ניתן לראות את הדברים. ניתן לרשום אותן על הלוח, ולאפשר דיון קצר. הנקודה החשובה היא להבחין בין דרכים שונות – לא רק לדבר על הנושא.

אזכור קרי-מנון - קודם דחיבה: 2 ארגון
 כרטיסי עבודה לתלמיד

5. מציאת דרכים אחרות

קיימות יותר מדרך אחת לחתובון בדברים. החשיבה שלכם תוכל להיות יעילה יותר אם תשקיעו מאמץ מכוון למצוא דרכים חלופיות שבהן תתלחשו לדברים.

הפעלה

שאלו את השאלה:

האם קיימות דרכים אחרות להתבונן בה?

דוגמאות:

- 8-2, 4-4, 3-22 - כל אלה הן דרכים חלופיות להתבונן במספר 16.
- בקובוק חצי ריק; בקובוק חצי מלא; בקובוק המכיל נפחים שונים של חלב ושל אוויר - כל אלה הן דרכים חלופיות לחסות על חצי ליטר חלב בקובוק המכיל ליטר אחד.
- מקור הוא אמעני לאכסון מזון בקור. דרך חלופית לחתובון במקור היא: אמעני להעברת כסף מאלה שקונים מקוררים לאלה שמייצרים אותם.

© מכון ברנזק ו"ס לטיפוח החשיבה

אזכור קרי-מנון - קודם דחיבה: 2 ארגון
 כרטיסי עבודה לתלמיד

תרגול

1. לגבי כל אחד מהדברים הבאים קיימות לפחות דרך חלופית אחת להתניחם אליהם:
 - תנועת היא שיטה ליעור ביצים.
 - אישה מוציאה כב שמשך אותה בחזקה לטיול.
 - מבתן הוא שיטה לבדוק מה אתם יודעים.

2. ילדות נושם משתמשות באיפור. האם תוכלו למצוא ארבע דרכים חלופיות להסביר את חשיבה לכך?
3. מאות אנשים נהרגים בכל שנה בהאונות דרכים. האם תוכלו להציע שתי דרכים חלופיות להתניחם לבניה זו?
4. שטרים, חילים, אחריות ותלמידים לובשים מדים. מהן הדרכים החלופיות שבהן ניתן להתניחם למדים?
5. האם אתם מסכימים עם הדרכים שבהן מתניחים לבתי-הספר?
 - דרך ללמד אנשים צעירים את הידע והתמונה שלתם ידבקו במשך חייהם.
 - דרך לחזק את הילדים מחוץ לביתם ולספק להם תעסוקה כלשהי.
 - דרך לספק מטרות למנהל בתי-הספר, למורים ולאנשים האחרים העוסקים בחינוך.
 - הדמנת נערים והנערות ללמוד את עצמם - אם רצונם בכך.
 - דרך להכשרה מקצועית שתביא נעתיד להכנסת.
6. אילו דרכים שונות תוכלו למצוא להתניחות לכסף? *
7. ממצאים מזון חלבוני חדיש, מדי מאוד, אבל טעמו כל-כך נורא עד שאנשים לא יאכלו אותו גם אם יגורלו ברגע. אילו גישות שונות תוכלו להציע לבעיה זו? *
8. שלישית נערים נמצאו אשמים בהצגת בתי-מלון שבה נהרג אדם אחד. הם טוענים שהתכוונו רק לחצית אש קטנה לשם שלטון. אילו היית אותה חשופית, ובמה דרכים שונות היית יכולה להתניחם לכך? *

תהליך

זיון

- האם דרך חלופית מררשה לומר בדיוק את אותו הדבר רק בדרך שונה?
- מתי יהיה זה שימושי לחתובון בחלופות?
- מהו החבל בין חלופה לבין מציאות (מה חושבים אחרים)?
- מתי קובע האם חלופה מסוימת מצלחת או לא?

© מכון ברנזק ו"ס לטיפוח החשיבה

הצעות:

תרגיל 6: סמל מעמד ואמצעי לקביעת דירוג חברתי; שיטת תגמול והמקצה; אמצעי חליפין שניתן לאגור אותו; שיטת פיקוח.

תרגיל 7: התייחסו לכך כאל תרופה בלבד ולא כאל מזון; ערבבו אותו עם משהו אחר; פרסום וחינוך עשויים לגרום לנכונות לסבול את הטעם; הוסיפו חומר מקהה כדי לדלל את הטעם.

תרגיל 8: אשמה ברצח גם אם הם התכוונו לכך וגם אם לאו; המוות לא היה מכוון אלא הייתה זו תאונה; להעניש אותם כהתראה לאחרים; מאסר עלול להפוך אותם לפושעים אמיתיים; טיפשות אינה פשע; החברה חייבת להגן על עצמה מפני אנשים מסוכנים.

תהליך

(ראו את קטע התהליך בכרטיס העבודה של התלמיד)

דיון פתוח של הכיתה כולה, שבו התלמידים מייצגים את עצמם ולא קבוצה כלשהי.

- האם דרך חלופית פירושה לומר בדיוק את אותו הדבר רק בדרך שונה?
- מתי יהיה זה שימושי להתבונן בחלופות?
- מהו ההבדל בין חלופה לבין מח"א (מה חושבים אחרים)?
- מי קובע האם חלופה מסוימת מוצלחת או לא?